

Chefsjustitieombudsmannen
Elisabeth Rynning**Kritik mot att Kriminalvården, anstalten Mariefred, inte tillhandahållit de intagna kläder som är lämpliga för utomhusvistelse vid regn m.m.**

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 18 juli 2017 klagade AA bl.a. på att anstalten inte tillhandahåller regnkläder. Han anförde i huvudsak följande:

Anstalten tillhandahåller inte regnkläder till de intagna och eftersom vinterjackorna samlas in den 10 april varje år så finns dessa inte heller tillgängliga vid regnväder. Personalen hänvisar de intagna till att byta till torra kläder efter en promenad i regn. Den 17 maj 2017 lämnade han in en skriftlig hemställan om att han önskade regnkläder. Dagen därpå fick han tillbaka hemställan, utan uppgift om att den registrerats och försedd med en Post-it-lapp. På Post-it-lappen stod det: ”Göran. Regnkläder tillhandahålls ej av Kriminalvården. I samråd med KVC.” Den 23 maj 2017 lämnade han in en ny hemställan och såg till att den blev inkomststämplad och registrerad. Vid tidpunkten för anmälan – den 10 juli 2017 – hade han fortfarande inte fått något svar på sin hemställan.

Till sin anmälan bifogade AA bl.a. två hemställningar, daterade den 17 maj 2017 respektive den 23 maj 2017. På den förstnämnda hemställan finns en Post-it-lapp med det innehåll som återgetts ovan. Den andra hemställan är försedd med en ankomststämpel, en stämpel med texten ”REGISTRERAD” och en handskriven notering om att ansökan registrerats i övriga ärenden.

Utredning

JO begärde att Kriminalvården skulle yttra sig över det som AA anförde.

Kriminalvårdens remissvar

I sitt remissvar anförde Kriminalvården, region Mitt, genom stf. regionchefen, följande:

Sakförhållanden

Uppgifter har inhämtats från verksamhetsområde (VO) Mariefred samt från kriminalvårdsregistret KVR. Av utredningen har sammanfattningsvis framkommit följande.

Intagna vid AA:s bostadsavdelning har inte haft tillgång till regnkläder. De intagna har, under vinterhalvåret, haft tillgång till en vinterjacka. Under sommarhalvåret har de haft tillgång till en tjockare fleeejacka samt en vindjacka, som till viss del är regntålig.

I samband med att den första hemställen kom in bad den aktuella kriminalvårdsinspektören förrådsmästaren att kontrollera om det fanns möjlighet att inhandla regnkläder inom kriminalvårdssortimentet. Han fick då beskedet att det inte är möjligt att beställa regnkläder via kriminalvårdssortimentet. Kriminalvårdsinspektören gjorde en minnesanteckning om detta på en post-it-lapp, som inte var tänkt att lämnas till AA. Anteckningen kan lätt missförstås och anstalten finner det olyckligt att denna lämnats till AA.

AA har fått muntligt besked från kriminalvårdsinspektören att anstalten ska köpa in regnjackor vid sidan om kriminalvårdssortimentet och att nya vindskydd kommer att byggas på rastgården.

Gällande den andra hemställen finns inget sådant ärende registrerat i KVR, trots att hemställen har en registreringsstämpel och att det är antecknat på den att ansökan är registrerad i övriga ärenden i KVR. Anstalten har ingen kännedom om hur den har hanterats eller ifall AA har fått ett slutligt svar på frågan, utöver den information han redan fått från kriminalvårdsinspektören.

Anstalten kommer att vidta åtgärder i frågan genom att bygga nya vindskydd med tak på rastgårdarna. Man kommer också att köpa in femton regnrockar per bostadsenhet på 20 platser utanför kriminalvårdssortimentet. Anledningen till att antalet begränsas till femton är främst utrymmesskäl, men även med hänsyn till brandsäkerhet.

Man upplever att anstalten Mariefred har tillfredsställande rutiner gällande hantering av hemställen och att vad som skett i aktuellt ärende är enskilda misstag.

Författningsbestämmelser

Av 1 kap. 4 § fängelselagen (2010:610) (FäL) följer att varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

Enligt 4 kap. 1 § FäL ska en intagen ges möjlighet att vistas utomhus minst en timme varje dag, om det inte finns synnerliga skäl mot det.

I artikel 20.1 i de europeiska fängelsereglerna [Ministerkommitténs rekommendation Rec (2006)2 till medlemsstaterna avseende de europeiska fängelsereglerna] anges att intagna ska erbjudas kläder som är lämpliga för klimatet.

Av 7 § förvaltningslagen (1986:223) framgår bl.a. att varje ärende där någon enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Kriminalvårdens bedömning

JO har tidigare, i beslut med dnr 3165-2013, uttalat att intagna bör erbjudas möjlighet att motionera utomhus även vid regnväder och tilldelat Kriminalvården kritik för att man inte tillhandahöll regnkläder i tillräcklig utsträckning. Det kan konstateras att anstalten Mariefred inte tillhandahållit regnkläder till de intagna. Anstalten kommer att köpa in regnkläder till de intagna och bygga vindskydd med tak på rastgårdarna så att de intagna kan vistas utomhus även vid regnväder. Gällande den första hemställen har AA fått muntlig information om de åtgärder anstalten kommer att vidta. Han har även av misstag fått en post-it-lapp med kriminalvårdsinspektörens anteckningar lämnad till sig. Gällande den andra hemställen vet anstalten inte hur eller om denna har hanterats. Klart är emellertid att AA har fått information om att hemställen har registrerats i KVR, trots att något sådant ärende inte finns i systemet. VO Mariefred har redogjort för sin syn på anstaltens rutiner för hantering av hemställen från intagna.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaret.

Rättslig reglering

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för de bestämmelser som har betydelse i ärendet.

Vid den tidpunkt då AA lämnade sina hemställningar till anstalten gällde förvaltningslagen (1986:223). Den 1 juli 2018 trädde en ny förvaltningslag (2017:900) i kraft. Motsvarande bestämmelser om handläggningen finns i 9 § i den nya lagen.

Bedömning

Kritik för brist på regnkläder

Av utredningen framgår att anstalten Mariefred tidigare inte tillhandahöll de intagna regnkläder. Som Kriminalvården redogjort för har JO tidigare uttalat att intagna bör erbjudas möjlighet att motionera utomhus även vid regnväder, se JO:s beslut den 9 januari 2014 i dnr 3165-2013. Anstalten kan inte undgå kritik för att den inte tillhandahållit de intagna lämpliga kläder för utomhusvistelse i regn. Enligt Kriminalvårdens yttrande – som lämnades den 6 november 2017 – har anstalten Mariefred för avsikt att köpa in regnrockar och bygga vindskydd med tak på promenadgårdarna. Jag utgår därför från att de intagna numera utan olägenhet kan vistas utomhus även vid regnväder.

Kritik för handläggningen av en hemställan

När det gäller den första hemställan har Kriminalvården uppgett att AA fått muntlig information om de åtgärder som anstalten avsåg att vidta. Vidare framgår att Post-it-lappen med kriminalvårdsinspektörens anteckningar inte var avsedd att lämnas till AA utan att detta skett av misstag. Jag delar Kriminalvårdens uppfattning att anteckningen lätt kan missförstås och att det var olyckligt att den lämnades till AA. Det som har kommit fram är dock inte tillräckligt allvarligt för att leda till kritik från min sida.

Utredningen har inte kunnat ge svar på vad som hänt med AA:s andra hemställan. Jag kan konstatera att AA fått beskedet att hemställan har registrerats som ett övrigt ärende i Kriminalvårdsregistret men att något sådant ärende inte finns i systemet. Därmed går det inte heller att få svar på om och i så fall när AA:s hemställan besvarades. Det är naturligtvis en brist som tyder på att anstalten inte har iakttagit tillräcklig noggrannhet vid handläggningen av AA:s hemställan. Anstalten kan inte undgå kritik för hur AA:s hemställan har handlagts.

Ärendet avslutas.

Elisabeth Rynning

Moa Skerfving

Byråchefen Jörgen Buhre har deltagit i beredningen av ärendet.